

GRANDIOASELE DEMONSTRAȚII POPULARE ANTIFASCISTE ȘI ANTIREVIZIONISTE DESFĂȘURATE ÎN ROMÂNIA LA 31 MAI 1936

de M. C. STĂNESCU

Evenimentele de acum 50 de ani au reprezentat apogeul unui îndelungat și amărut șuvoi de mari împotriviri și lupte ale maselor populare de la orașe și sate, organizate de felurite partide și formațiuni politice și profesionale — de la comuniști la național-tărăniști, îndeosebi în cursul anilor 1933—1936. Cei 500 000 de participanți, la grandioasele demonstrații din 31 mai 1936, într-un veritabil consens național, au manifestat ca autentici mesageri ai poporului român, cerînd guvernului să ia măsuri hotărîte pentru apărarea instituțiilor democratice, dizolvarea organizațiilor fasciste și de extremă dreaptă, pentru o viață mai bună și, totodată, au condamnat cu vehemență pericolul fascist și revizionist extern.

★

În februarie 1933, proletariatul din România poartă primele bătălii de amploare de răsunet mondial de după instaurarea nazismului la putere în Germania. Iar din primăvara aceluiași an, prin înființarea Comitetului Național Antifascist, P.C.R. ridică pe plan superior activitatea și lupta organizatorică antifascistă și antirevizionistă. Răsunătoarele procese intentate de autorități comunistilor și antifasciștilor în anii 1933—1936 sînt și ele o expresie vie a rolului deosebit de activ jucat de partid, în această direcție, în perioada respectivă. În scopul măririi eficienței luptei antifasciste și apărării democrației constituționale și în concordanță cu experiența unor partide comuniste din alte țări, la plenara din februarie 1935, P.C.R. a trasat sarcina trecerii neîntîrziate la făurirea, în România, a frontului popular antifascist, care trebuia să aibă drept coloană vertebrală frontul unic muncitoresc și să reunească pe toți cei interesați sau doritori, ca, într-o formă sau alta, să se opună pericolului fascist și revizionist, să acționeze pentru apărarea democrației și respectarea libertăților constituționale. Pentru aceasta, comunistii și-au îndreptat cu deosebire atenția — în afară de P.S.D., P.S.U. și C.G.M. — asupra Partidului național țărănesc, partid cu puternică aderență în lumea satelor, care în anii 1934—1937, avîndu-l ca președinte pe Ion Mihalache, a dus o neînteruptă și susținută campanie propagandistică și de masă contra guvernului liberal, cerînd respectarea libertăților constituționale și demascînd, uneori cu virulență, recedescendenta activității unor organizații fasciste sau de extremă dreaptă

interne, precum și pericolul fascist și revizionist extern. Trebuie menționat că, la nenumăratele întruniri publice, care au avut loc peste tot în țară cu participarea principalilor lideri ai P.N.Ț., au fost prezenți și muncitori care au determinat pe organizatori să abordeze mai pe larg și constructiv problemele de bază ale țării și poporului. Aceștia erau pași concreți spre o apropiere de perspectivă a punctelor de vedere în chestiuni majore politice și social-economice. De pildă, cu prilejul interzicerii de către guvern a unei mari întruniri de protest contra politicii guvernului, pentru 14 noiembrie 1934, Partidul Comunist Român a trimis C. E. al P.S.D. o scrisoare în care se afirma răspicat: „Noi, comuniștii, sîntem gata să apărăm cu arma în mînă independența României, dacă țara noastră ar fi silită să ducă un război național de apărare contra imperialismului fascist”². Exemplară, prin profundul spirit patriotic al comuniștilor, a fost și lunga scrisoare adresată în ianuarie 1936 lui Ion Mihalache, în numele C.C. al P.C.R., de principalii lideri ai partidului, Boris Ștefanov și Elena Filipescu prin care se făcea un vibrant apel la lupta comună contra pericolului fascist și revizionist extern. „Independența poporului român — se spunea în acest document — este amenințată de blocul fascist central-european, zis bloc revizionist, format sub hegemonia imperialismului german, care se înarmează în goană nemaivăzută, pentru cîmpire, în primul rînd, a orientului european. În caz de victorie, blocul fascist imperialist va șterge țara noastră de pe harta Europei, va distruge bazele înseși ale existenței naționale a unui popor care a luptat 700 de ani pentru ființa, unitatea și libertatea sa”. După ce demasca pe cîmpitorii „de sub semnul crucii încîrligate și al coroanei habsburgice horthyste”, ca și pe aderenții fascismului din România, care „trădează interesele națiunii”, documentul relevă că singura soluție pentru înlăturarea acestui grav pericol este înfăptuirea frontului popular antifascist, care are ca scop „mobilizarea întregului popor pentru apărarea păcii și a existenței și independenței naționale, a libertății naționale”³.

Rod al acestei orientări juste a comuniștilor, ca și al unei anumite receptivități a P.N.Ț. și a altor forțe politice democratice nemuncitoarești din opoziție, la sfîrșitul anului 1935, se încheie o serie de acorduri de front popular, inițiate de P.C.R., ca: Băcia — octombrie 1935; Tebea 6 decembrie 1935 — încununate de victoria înregistrată în alegerile parlamentare parțiale din 18 februarie 1936, de la Mehedinți și Hunedoara, a altor alegeri, județene și comunale, desfășurate în același an.

Pe de altă parte, forțele reacționare își amplificau agresivitatea, mai ales că, avînd legături cu membrii camarilei regale, neutralizau și pe șeful statului. Așa a fost, de pildă, „congresul studențesc” de la Tîrgu Mureș, din 3-5 aprilie 1936, desfășurat sub ochii trimisului guvernamental și cu o sumă de bani dați de rege. Cu acel prilej, în drum spre destinație, „delegații” au profanat pe peronul gării Sinaia locul unde era marcată asasinarea de către legionari a lui I. G. Duca și au săvîrșit numeroase alte acte huliganice. Cu acel prilej, tinerii adepți

sau simpatizanți ai crucii încîrligată au declarat că vor uide pe unii oameni politici și de cultură. Concomitent, generalul Gh. Cantacuzino-Grănicerul, președintele partidului Totul pentru țară — firma deghezată a Gărzii de fier — afirma că el a scris scrisori de amenințare cu moartea a lui Virgil Madgearu, Armand Călinescu și a altor lideri politici din opoziție⁴. Simultan, A. C. Cuza declara cu cinism la o întrunire că este „pentru Italia lui Mussolini, care acum a cucerit Abisinia, căci dacă aş spune că sînt pentru Hitler, imediat s-ar reproșa că noi sîntem oamenii nemților”⁵. Aceste evenimente și declarații agresive au zguduit opinia publică și au produs viguroase proteste și luări de poziție, publicate de presa democratică, fără însă ca guvernul să adopte măsuri contra autorilor lor.

Se cuvine a fi menționată și marea întrunire populară, desfășurată în ziua de 19 aprilie 1936 la Piatra Neamț, la care au participat parlamentari din toate județele Moldovei, membri ai Partidului național-liberal, partidul de guvernămînt. Ea a fost organizată cu scopul de a protesta împotriva atitudinii tolerante a guvernului față de actele huliganice, de împietate ale studenților gardiști, săvîrșite în drumul lor spre „congresul de la Tîrgu Mureș pe peronul gării Sinaia”.

Întrunirea, convocată din inițiativa profesorului universitar ieșean Victor Iamandi, ce deținuse anterior portofoliul de ministru liberal de interne, a fost deschisă de Guranda, președintele organizației liberale din Piatra Neamț. În cuvinte pline de hotărîre, acesta a arătat că Partidul național-liberal „nu poate rămîne indiferent față de anarhia provocată de cei străini și dornici de instaurarea imperialismului teuton, revizionist și potrivnic... Ticăloșia din gara Sinaia și cele discutate la Tîrgu Mureș nu poate fi decît rezultatul atmosferei viciate și a falsului naționalism pornit dintr-un instinct primitiv, care a luat locul rațiunii”.

Ceilalți vorbitori, din aproape toate județele Moldovei, au zugrăvit alte acte de dezordine provocate de membrii organizației Totul pentru țară.

În încheiere s-a dat cuvîntul profesorului Victor Iamandi care a condamnat cu asprime atît pe legionari, cît și pe oamenii politici ce i-au sprijinit pe adepții „căpitanului”, elemente „educate și încercate în evanghelia urii... Privim cu scîrbă asemenea manifestațiuni igrobile, străine de sufletul curat al poporului românesc și de puritatea de simțire a adevăratei noastre studențimi” — afirma el plin de indignare. Cerînd guvernului să ia măsuri de apărare a democrației românești, obținută prin lupte grele, oratorul mai sublinia, între altele: „Să nu uităm că sîntem moștenitorii unui trecut plin de strălucire și a unor tradiții sănătoase, pe care avem obligația să le apărăm cu cinste și strălucire și să le transmitem nepîngărite celor ce vin după noi”.

Însuflețita întrunire s-a încheiat cu adoptarea unei moțiuni unde se declara că „Refuzăm să acceptăm falsul naționalism, împrumutat de peste hotarele țării și care face jocul politic al străinilor.”⁶

Îngrijorat de rapida înrăutățire a scenei politice românești, la 12 aprilie, C.C. al P.C.R. a trimis simultan trei scrisori către: Comitetul

Executiv al Partidului Social-Democrat ; Biroul Executiv al P.N.T. ; Comitetul Executiv al Partidului radical — țărănesc (ultimele două cu text identic)⁷, tipărite și răspindite și sub formă de foi volante. În ele se sublinia cu tărie că : „«mina neagră» a Gărzii de fier urzește planul de vinderea țării hitlerismului imperialist și lovituri de stat contra libertății poporului“. De fapt, se mai arăta în scrisori, organizațiile zise „naționale“, „creștine“ încorporează „trădători de țară și de neam“, care urmăresc „aruncarea în robie a întregului popor, trimiterea la spânzurătoare a reprezentanților lui politici“. Contra lor nu sînt numai organizațiile politice din opoziție, ci și imensa majoritate a membrilor P.N.L. și a armatei. Înfierînd toate fărădelegile fasciștilor și profasciștilor interni, instrumente ale nazismului și fascismului italian, documentele chemau cele trei partide să pornească imediat o campanie comună pentru „Dizolvarea organizațiilor fasciste și arestarea șefilor criminali... formarea gărzilor cetățenești de autoapărare... pentru alegeri libere... organizarea apărării colective contra provocatorilor de război“. În plus, Partidului Social-Democrat îi propunea organizarea în comun a unor mari manifestații cu prilejul zilei de 1 Mai etc.

La rîndul lor, conducerile centrale, regionale și din centrele mai importante ale Blocului pentru apărarea libertăților democratice, organizație politică creată de P.C.R., au lansat și ele înflăcărate chemări și apeluri pentru realizarea frontului popular antifascist. Concomitent, în toată țara se continuau cu vigoare marile manifestații populare, organizate de P.N.T. și P.R.T., în care se condamnau fărădelegile dreptei și toleranța guvernului. La Sighet, Constanța, Turnu Severin, București, Tîrgu Mureș, Cîmpu Lung-Muscel, Pitești, Beiuș, Alexandria, Timișoara și în numeroase alte localități se țin, în a doua decadă a lunii mai, întruniri speciale de protest împotriva proceselor anticomuniste și antifasciste ce se desfășurau în acele zile. La acestea participau mii și mii de oameni și lideri politici de diferite orientări politice, cu vederi democratice⁸. Liderii P.N.T. sesizează incadenscența evenimentelor și, spre sfîrșitul lunii mai, difuzează un *Manifest către țară*, confiscat de autorități, dar retipărit și difuzat la început clandestin și apoi în ziare în care chemau masele atît la luptă pentru răsturnarea guvernului Tătărescu, cît și pentru a se da o ripostă hotărîtă activizării organizațiilor fasciste și de extremă dreapta⁹.

În același timp, Partidul Comunist Român, împărtășind cele mai multe din obiectivele acestei acțiuni, aderă fără rezerve la ea. C.C. al P.C.R. difuzează și el un *Manifest* adresat clasei muncitoare, țărănimii, meseriașilor, intelectualilor, membrii sau simpatizanți ai partidelor și a altor organizații proletare, cu înflăcărata chemare de a participa activ „la adunările de la 31 mai, arătînd prin aceasta că înțeleg să îndeplinească rolul istoric, de a fi adevăratul lor îndrumător și conducător al luptei poporului contra fascismului, războiului și exploatării capitaliste¹⁰. Același apel îl făcea și membrilor altor partide și organizații neproletare. Țelul final, la nivel național, trebuia să-l reprezinte, potrivit viziunii comuniștilor, înlăturarea guvernului liberal și instaurarea „unui

guvern al frontului popular, așa cum au făcut, sub conducerea partidului comunist, proletariatul și întregul popor din Spania și Franța“. Documente similare au mai difuzat și organizațiile P.C.R. din București, Ploiești și alte centre muncitorești.

La o întrunire muncitorească, organizată de P.S.D. în capitală, la 23 mai 1936, C. Titel Petrescu, președintele partidului, condamnând fascismul aducător de război, sublinia că „Fascismul este o problemă care interesează toate statele, fiindcă amenință, întocmai ca un flagel molipsitor, securitatea și viața tuturor“¹¹.

Pe de altă parte, în ziua de 21 mai, s-a produs o înfruntare deschisă între tineretul din cele două tabere. Din indicația Comitetului local București al P.C.R., tinerii comuniști și antifasciști au primit sarcina ca, împreună cu cei național-tărănești, să comemoreze ziua eroilor neamului la mormântul eroului necunoscut din parcul Carol (azi parcul Libertății). În acest scop, în după amiaza zilei de 21 mai, numeroși tineri de diverse profesii și orientări politice, mobilizați de organizația U.T.C. a sectorului III albastru și de Comitetul de organizare a acțiunilor de masă ale tineretului din capitală, au comemorat ziua eroilor printr-o întrunire ținută în sala de la fabrica de chibrituri, au cumpărat, cu banii muncitorilor, o coroană de flori, cu o pamblică tricoloră, pe care se afla scris : „Tineretul luptă pentru pace“, s-au încolonat și s-au dus la mormântul eroului necunoscut. Un tânăr a evocat semnificația jertfei acestuia și a exprimat hotărârea fermă a tineretului român de luptă împotriva revizionismului și hitlerismului, provocatoare de război. La terminare, când tinerii patrioți se împrăștiu, au fost atacați de legionari și alții extremiști de dreapta, atacatorii fiind, în cele din urmă, puși pe fugă¹².

Pregătirile pentru grandiosul eveniment erau gata în seara zilei de 30 mai. În noaptea următoare și a doua zi dimineața, zeci de mii de oameni, din 11 județe din Muntenia, au afluat spre București cu trenuri, autobuze, căruțe, călări (constituiți în „gărzi țărănești“) sau pe jos. Conform planului, cei sosiți din județe și cei din București s-au adunat în puncte dinainte stabilite, unde au ținut însuflețitoare mitinguri și întruniri. Oratorii au abordat probleme majore, social-economice și politice ce interesau într-un grad înalt masele largi populare. Un document al partidului comunist aprecia contribuția de seamă a tineretului, care a acționat în front comun pentru declamarea în cor a lozincilor antirăzboinice și antifasciste, formulate de comuniști. Trei coloane : dinspre calea Griviței ; bulevardul Filantropia ; șoseaua Jianu, s-au pus în mișcare, unindu-se în piața Victoriei și de aici imensa masă de 120 000 de oameni s-a îndreptat spre piața Romană spre a defila prin fața tribunei pe care se aflau liderii Partidului național-tărănesc. „Țărani și muncitori, plugari și țigoveți, femei și copii, sătence și lucrătoare de la oraș, intelectuali și meșteșugari — scria un ziar al vremii — ne-au dat, pentru întâia dată, icona autentică a poporului fremătind de aceeași năzuință, adunat în jurul aceluiași idealuri sociale și politice. Devizele miilor de placarde, brațele ridicate, pumnii strinși, uralele sau strigătele de protest împotriva împilărilor unui regim ne-au dovedit nu nu-

mai forța numerică a unui partid popular, dar și cea mai categorică formă de trezire, de deșteptare a acestei forțe¹³.

La ora 10 a pătruns în piața Romană, în ritmul muzicii, intonate alternativ de două orchestre, coloana zecilor de mii de bucureșteni, oferind un tablou emoționant al înfrățirii diferitelor categorii sociale. „Intelctualii și muncitorii — nota un martor — vechii militanți și tineretul activ, doamnele în frumoase costume naționale și femeile și fetele din cartierele mărginașe în rochii modeste, au contribuit la pil-duitoarea cordialitate a acestui tablou.

Au impresionat muncitoarele mahalalelor, unele în tîrligi, batrînele mergînd în rînd cu copiii și «codanele», care salutau cu brațul ridicat sau cu pumnul strîns¹⁴.

Coloane ale sindicatelor muncitorești bucureștene, flancate de membri ai unor organizații revoluționare — ca, de pildă, Blocul democratic, organizații antifasciste și de tineret — dădeau o notă aparte marii și entuziastei defilări. Pe placarde sau de către coruri vorbite se puteau citi și auzi lozinci și cerințe imperative ca : „Jos hitlerismul“, „Jos fascismul“, „Trăiască frontul popular“, „Vrem guvern de front popular“, „Jos războiul“, „Jos cenzura și starea de asediu“, „Trăiască Liga Națiunilor“, „Trăiască Franța democrată“, „Vrem drepturi egale pentru femei“, „Cerem protecția mamelor și copiilor“ și multe altele.

În entuziasmul de nedescris, coloana sindicatelor s-a oprit în fața tribunei și, pe umerii citorva tovarăși, s-a ridicat militantul comunist Constantin Trandafirescu. În cuvinte hotărîte, el a arătat că Partidul Comunist Român, deși scos în afara legilor, stă în fruntea maselor, luptă pînă la sacrificiu pentru revendicările lor. Totodată, reprezentantul partidului, al muncitorimii s-a adresat celorlalți participanți ca și liderilor de la tribună să acționeze cu fermitate pentru realizarea Frontului patriotic antihitlerist, contra pericolului de război și a fascismului. Cuvîntul său a fost ascultat cu mult interes, iar la sfîrșit, din toate colțurile pieții Romane s-au auzit cerințe ca : „Legalitate penaru P.C.R.“, „Trăiască P.C.R.“¹⁵.

Timp îndelungat, cu pumnii ridicați, bucureștenii au trecut prin piața Romană și s-au îndreptat spre Arenele romane din parcul Carol. Apoi, călări sau pe jos, în pitorești costume naționale, au intrat în piață și s-au îndreptat spre sudul capitalei, în următoarea ordine, reprezentanți ai maselor din județele : Ilfov, Teleorman, Muscel, Argeș, Buzău, Rîmnicu Sărat, Vlașca, Brăila, Ialomița, Dîmbovița și Prahova. Pe traseu s-au înregistrat mai multe ciocniri cu bandele de huligani ai organizațiilor fasciste și de extremă dreaptă dar, de fiecare dată, gărziile țărănești și demonstranții le-au pus la punct.

La ora 15,30, ultimii demonstranți au trecut prin piața Romană, în timp ce primii ocupaseră demult, pînă la refuz, zona din jurul arenelor și străzile, de unde vor audia discursul transmis și prin megafon.

Pe fondul unei atmosfere de mare însuflețire, la ora 16,00, liderii P.N.Ț. au sosit la Arenele romane, unde Virgil Madgearu deschide adunarea și-i dă cuvîntul lui Ion Mihalache, președintele acestui partid. În amplul său discurs, el a expus poziția P.N.Ț. față de guvernul liberal

și de coroană, a explicat conceptul său de stat național și țărănesc și a înfățișat punctul de vedere al P.N.Ț. față de politica externă a României. Astfel, între altele afirma : „Avem de apărat, mai presus de toate, hotarele jinduite de străbuni o mie de ani, împlinite sub ochii noștri fericiți, acum 18 ani, cu jertfele fraților noștri celor mai buni, cu sînge din' sîngele nostru și os din osul nostru, hotare care azi sînt din nou puse în discuție de vrăjmași“. Tot ce mișcă în țara aceasta riul, lanul, bradul și omul — spunea el parafrazîndu-l pe Eminescu — trebuie să ne simțim unul și ca unul ne vom apăra țara pînă la sînge cu acela care „ne pune în discuție hotarele“¹⁶.

Făcînd o aluzie directă la rolul nefast al lui A. C. Cuza și al discipolului său ajuns „căpitan“, Corneliu Zilinschi-Codreanu, oratorul sublinia că peste popor trece un duh rău, de vreme ce oameni bătrîni ne îndeamnă să părăsim legăturile cu popoarele amenințate și ele și să ne apropiem de acelea care „adună tunuri și mașini zburătoare ca să spargă hotarele noi ale țărilor și, ca urmare, și hotarele noastre. De ce o parte a tineretului acestei țări — se întreba el — se lasă indus în eroare „de bătrîni reformati de viața pe care au trăit-o, și pierdut-o, și de șefii cu sînge pestriț în vine“ ?

Lungul expozeu s-a încheiat într-o atmosferă de vibrantă hotărîre de luptă pentru apărarea independenței, suveranității și integrității teritoriale. La imprimarea acestei direcții largi politice, rolul hotărîtor l-au avut miile de muncitori, membri și nemembri de partid, simpatizanți și democrați.

În conformitate cu planurile dinainte hotărîte, în celelalte capitale ale județelor neprezente în capitală au avut loc mari manifestații sau congrese județene ale acestora, desfășurate în aceeași manieră, cu aceleași obiective. Restul de aproape 400.000 de participanți au manifestat și ei cu aceeași hotărîre, la Iași, Timișoara, Galați, Bacău, Craiova, Vaslui, Piatra Neamț, Roman, Caracal, Cernăuți, Chișinău, Storojineț, Baia, Constanța, Rădăuți, Cîmpulung Moldovenesc, Suceava, Bîrlad, Focșani și în multe alte centre ale țării.

La Galați s-a remarcat pronunțatul caracter antifascist al manifestației. De pildă, Petre Isăcescu a adus salutul feroviarilor din localitate, iar avocatul antifascist I. E. Vasiliu afirma că România se află „la o grea răspîntie a vieții“ și că, în curînd, și la noi se va înfăptui, ca în Franța, frontul popular¹⁷.

Oratorul de la Focșani, Nicușor Graur, după ce a elogiat înțelegerile și rezultatele obținute la Mehedinți, Hunedoara, Ploiești etc., acuza grupările de dreapta care, „fatal, tind la fărîmarea unității statului nostru, făcută cu atîtea jertfe. A trebui să trăim și aceasta ca să vedem cum, în România Mare, corupția germană, pumnul prusac și mîna lui Hitler se întind și lovesc fără rușine. Țara respinge politica plătită ca fondurile hitleriste de la Berlin, politica fascistă... politica huliganilor și a asasinatului“¹⁸.

Cu fermitate și curaj, la marea adunare de la Vaslui, profesorul universitar ieșean Petru Andrei chema masele la vigilență și luptă „azi, cînd la granițele țării se arată spectrul unui nou război, / cînd / Ger-

mania urmărește Anschlussul, iar Austria să refacă vechiul imperiu austro-ungar (cenzurat)⁶. „În timp ce unii strigă «trăiască Hitler», «trăiască Germania», noi strigăm trăiască țara românească”¹⁹.

Iar la Bacău, cu toate opreliștile puse de autorități, pe lângă 8.000 de țărani și mici meseriași au participat și 2.000 de mineri din Comănești care au demonstrat cu deviza: „Jos hitlerismul”, „Pace, pâine, libertate”, „Jos cenzura”, „Cerem ieftinirea traiului”.

Printre oratorii de marcă de la alte manifestații, menționăm pe prof. univ. N. Costăchescu — la Iași; prof. univ. I. Borcea — la Bacău; V. Potîrcă — la Craiova.

„Demonstrația grandioasă antifascistă de la București și adunările populare din întreaga țară, unde au participat zeci de mii de muncitori și țărani și diferite categorii de cetățeni”²⁰ — după cum aprecia un manifest al C.C. al P.C.R. din 14 iunie 1936 — au avut un puternic caracter politic, patriotic, antifascist și antirăzboinic. Prin amploarea și combativitatea lor, acestea au simbolizat voința și sentimentele imensei majorități a poporului nostru. Totodată, au înscris o remarcabilă pagină românească în istoria mișcării muncitorești internaționale, a luptei generale a popoarelor, duse împotriva nazismului și fascismului, a pregătirilor lor febrile de război.

Același document de partid lansa întregului popor român chemarea de a continua lupta. În el se afirma că „Partidul comunist, luptătorul cel mai hotărît și consecvent, vă cheamă să continuați mai departe lupta începută, pînă la izbîndă”. Concluziile trase de P.C.R. din desfășurarea memorabilelor evenimente de acum o jumătate de secol s-au materializat, în perioada următoare, în politica suplă, de coalizare a maselor largi, a unei mari diversități de organizații și personalități într-o puternică forță națională de rezistență și luptă împotriva fascismului și războiului, care avea să ducă la declanșarea cu succes a revoluției de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă din august 1944.

N O T E

1 Arhiva Institutului de studii istorice și social-politice de pe lângă C.C. al P.C.R. (în continuare Arhiva I.S.I.S.P.), Cota Ab. XIX-2.

2 *Loc. cit.*, cota A XIX-23.

3 *Loc. cit.*, cota Ab-XX-5.

4 „Zorile”, nr. 348 din 21 aprilie 1936; „Porunca vremii”, nr. 369 din 3 aprilie 1936.

5 „Porunca vremii”, nr. 413 din 3 iunie 1936.

6 „Zorile”, nr. 348 din 21 aprilie 1936.

7 Arhiva I.S.I.S.P., cota A XX-1; A XX-19; A XX-20.

8 Arhiva C.C. al P.C.R., fond 63, mapa 30; „Zorile”, nr. 346 din 19 aprilie; nr. 347 din 20 aprilie; nr. 375 din 19 mai; nr. 379 din 24 mai; nr. 381 din 26 mai 1936.

9 „Adevărul”, nr. 16056 din 29 mai 1936.

- 10 Arhiva C.C. al P.C.R., fond 1, mapa 77 din 1936.
- 11 „Zorile“, nr. 380 din 25 mai 1936.
- 12 „Magazin istoric“, nr. 3 din 1969, p. 65-66.
- 13 „Dimineța“, nr. 10574 din 2 iunie 1936.
- 14 *Idem.*
- 15 Arhiva C.C. al P.C.R., fond 1, mapa 71 din 1936 ; Gh. I. Ioniță, *Demonstrațiile populare antifasciste din 31 mai 1936*, în *Analele Institutului de studii istorice și social-politice de pe lângă C.C. al P.C.R.*, nr. 4 din 1966, p. 89-95.
- 16 „Dreptatea“, nr. 2578 din 2 iunie 1936 ; „Vocea Galaților“, nr. 5472 din 2 iunie 1936.
- 17 „Dreptatea“, nr. 2578 din 2 iunie 1936.
- 18 *Idem.*
- 19 *Idem.*
- 20 Arhiva C.C. al P.C.R., fond 1, mapa 97 din 1936.

LES GRANDIOSES DÉMONSTRATIONS POPULAIRES ANTIFASCISTES
ET ANTIRÉVISIONNISTES DÉROULÉES EN ROUMANIE, LE 31 MAI 1936

— R é s u m é —

Utilisant une grande variété des sources documentaires, la communication met en évidence le consensus national réalisé en Roumanie dont l'expression la plus complète a été représentée par les grandioses démonstrations populaires, déroulées le 31 mai 1936. Initiés par le Parti national-paysan, le principal parti politique bourgeois d'opposition, ces événements ont bénéficié de la collaboration et du soutien direct du Parti Communiste Roumain, qui a mobilisé à ces manifestations des masses de travailleurs et a imprimé aux actions un caractère offensif antifasciste et antirévionniste, pour la défense de la démocratie roumaine, de l'indépendance et la souveraineté nationale de la Roumanie.